

Напрям 6. Сучасні проблеми методики навчання української та зарубіжної літератури у закладах середньої освіти.

4. Зробіть ChatGPT своїм асистентом: як учителю використовувати штучний інтелект для уроків. Знайшов: веб-сайт. URL: https://znayshov.com/News/Details/zrobit_chatgpt_svoim_asystentom_Yak_uchyteli_u_vykorystovuvaty_shtuchnyi_intelekt_dlia_urokiv(дата звернення 03.04.23).

Криворучко Маргарита Михайлівна

здобувачка вищої освіти 3 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем історико-філологічного факультету МЕГУ імені акад. Степана Дем'янчука

Науковий керівник: к.пед.н., доц.. Овдійчук Л.М.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ АНАЛІЗУ ОБРАЗУ-ПЕРСОНАЖА НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ

Інтерактивні методи навчання – це методи навчання в педагогіці, що спрямовані на словесну і практичну взаємодію педагога та учнів, а також учнів між собою. В основі цього методу лежить принцип зворотного зв'язку, коли учень отримує відповіді, зауваження, поради від вчителя або однокласників стосовно його роботи на уроці. Ці методи активізують мисленнєві і комунікативні здібності учнів.

Під інтерактивним навчанням розуміємо спеціальну форму організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну передбачувану мету: створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, набуде якісних знань. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і умінь, виробленню цінностей, створенню справжньої атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером учнівського колективу. [2] Як свідчать дослідження вчених, інтерактивне навчання ефективно сприяє формуванню вмінь, навичок, виробленню гуманістичних установок на моральні цінності. Під час інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними, вільно спілкуватися з іншими людьми, критично мислити.

Напрямок 6. Сучасні проблеми методики навчання української та зарубіжної літератури у закладах середньої освіти.

До інтерактивних методів належать: «Круглий стіл», дискусія, ситуаційний аналіз, "Мікрофон", "Мозковий штурм", "Займи позицію".

Мета нашого дослідження – з'ясувати особливості застосування інтерактивних методів у процесі аналізу образів-персонажів у шкільній практиці.

О. Пометун та Л. Пироженко вважають, що інтерактивне навчання – це сукупність технологій. Вони поділяють інтерактивні технології на чотири групи: кооперативного навчання (організація навчання в малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою); колективно-групового навчання – технології, що передбачають одночасну спільну (фронтальну) роботу всього класу; ситуативного моделювання — побудова навчального процесу за допомогою залучення учнів до гри, передусім, ігрове моделювання явищ, що вивчаються; опрацювання дискусійних питань – широке публічне обговорення якогось суперечливого питання.[3]

В контексті цих технологій розглядаємо і стратегії критичного мислення (графічні систематизатори, «товсті й тонкі» запитання). У своїй роботі звернемося до нових форм роботи з інформацією: складання ментальних карт, відеооглядів, сторітелінг, скрайбінг, портфоліо. А саме зосередимо увагу на графічних систематизаторах та «товстих й тонких» запитаннях, які використовуємо для зіставлення різних літературознавчих аспектів художнього твору: образів, стилів, художніх засобів тощо.

Зупинимося на зіставленні художніх образів, оскільки в літературних текстах автори вибудовують систему образів за антагоністичним принципом для чіткого увиразнення ідеї, проблем твору. Ми пропонуємо розглянути це питання детальніше на основі оповідання Володимира Винниченка «Федько-халамидник». Оскільки ці герої абсолютно різні, порівнювати їх буде легко. Для початку визначимо риси характеру обох героїв й запропонуємо учням створити асоціативне гроно (Сх.1). Це покращить уяву учнів, і всі будуть брати активну участь у цьому процесі.

Напрям 6. Сучасні проблеми методики навчання української та зарубіжної літератури у закладах середньої освіти.

За допомогою цього методу учні обдумують вчинки героїв, краще запам'ятають те, про що вже говорили на уроці.

Під час роботи з текстом обов'язково потрібно звертати увагу учнів не лише на описи героїв, а на їх думки, вчинки, їх ставлення до інших персонажів та враження про самих героїв. Для зіставлення образів важливо опрацювати кожен момент, що може виражати якусь рису чи особливість героя через призму його вчинків чи думок. Автор не завжди показує образ героя конкретно, іноді потрібно задуматися над рисами характеру, що проявляються за допомогою інших факторів.

Отже, простеживши всі «приховані» деталі можна подати їх у вигляді таблиці. Ми пропонуємо рядками з самого тексту твору. Оскільки дітям буде важко добирати відповідні цитати, вчителю краще самому зробити таку таблицю та подати її на уроці, розповівши, що певний рядок показує у персонажі. (Табл.1) [5]

	Федько	Толя
зовні.	розбишака-халамидник Руки в кишені, картуз набакир, іде, не поспішає	Це була дитина ніжна, делікатна, смирна Чистенький, чепурненький
вчинки	там перекинув діжку з дошовою водою, яку збирали з таким клопотом. Але тут, буває, візьме й зробить несподіване. Коли вже хлопці далеко і не можуть йому нічого зробити, він раптом вертається і віддає змія. Навіть принесе ще своїх ниток і дасть.	зовсім не мав нахилу до Федькових забав Коли Федькова труна сховались за рогом вулиці і не було вже нікого видно, Толя одійшов од вікна, перекрутивсь на одній нозі й побіг гратися з чижигом.
думки	Федькові досадно: дурні, хвіст короткий! Але він сидить і не кричить нічого. Його думка зовсім інша. Він за ремінь не сердиться,— він розуміє, що так і треба. Але й три копійки бере, бо, справді, не брехав. Якби він схотів, то міг би одбрехатися, але Федько брехати не любить.	Толя почервонів,— як він сміє насміхатись, мурля погане! Толі зробилось страшно. В руки стало якось дуже холодно, ноги ослабли і сковзались по льоду. Хотілось упасти на лід, притулитись до нього всім тілом і кричати, кликати на поміч.

Напрямок 6. Сучасні проблеми методики навчання української та зарубіжної літератури у закладах середньої освіти.

Таблиця 1

За допомогою цієї таблиці чітко видно, чим відрізняються герої та що їх поєднує. Важливо розповісти про кожен епізод та пояснити, яку рису він розкриває. До прикладу вчинок Федька: «Але тут, буває, візьме й зробить несподіване. Коли вже хлопці далеко і не можуть йому нічого зробити, він раптом вертається і віддає змія. Навіть принесе ще своїх ниток і дасть», [1, 28] – показує, що окрім поганих справ, шкоди своїм товаришам – Федько має добрі риси, в цьому фрагменті розкривається справедливість та щедрість Федька. До цієї таблиці можна додати ще ставлення до інших персонажів, враження і висловлення про самих героїв та інше.

Для зіставлення героїв-персонажів доречно застосовувати «товсті й тонкі» запитання. «Тонкі» питання – це запитання, які вимагають конкретної відповіді. «Товсті» питання – це запитання, що не мають конкретної відповіді, потребують роздумів, аргументів з тексту твору і таке інше.

Для зіставлення героїв-персонажів оповідання Володимира Винниченка пропонуємо такі «товсті й тонкі» запитання:

1. Якого характеру думки у Федька та Толі?
2. Як вони характеризують риси, що притаманні героям?
3. Відшукайте у тексті описи зовнішності головних героїв. Чому, на вашу думку, автор приділяє більше уваги опису Толі?
4. Чи повністю вчинки Федька описують його характер?
5. Що краще дає розуміння характеру Толі: опис зовнішності, вчинки чи думки?
6. Над чим роздумують герої? Як вони оцінюють один одного (через власні висловлювання чи через авторський текст)?
7. Як ставляться інші персонажі до головних героїв?
8. Чи справді Федько є бешкетником? Чому його так називають навколишні?

Кожне з цих запитань допоможе не лише правильно зіставити образи героїв, а ще й розвиває критичне мислення учнів. Під час роботи над такими запитаннями всі учні класу активно задіяні у процесі розробки таких запитань та роздумують над відповідями. Взаємообмін запитаннями між учнями класу збільшить їх рівень організованості та зможе розкрити кожного учня. Оскільки

Напрямок 6. Сучасні проблеми методики навчання української та зарубіжної літератури у закладах середньої освіти.

Відповіді на «товсті» запитання неоднозначні у класі може бути дискусія. Виклад різних думок учнів може спонукати замислитися кожного учня над відповіддю однокласника та порівняти її з своїми думками.

Отже, результати уроку, на якому було зіставлено художні образи з твору В. Винниченка «Федько-халамидник», засвідчили ефективне використання інтерактивних методів. Під час уроку учні активно взаємодіяли протягом усього заняття, укладаючи асоціативне гроно, таблиці для зіставлення образів-персонажів. Графічні систематизатори допомогли учням краще запам'ятати матеріал. Участь в розробці таких графічних систематизаторів розвиває в учнів критичне мислення (вміння аналізувати, виділяти головне, узагальнювати, зіставляти), комунікативні здібності та забезпечує краще запам'ятовування. Адже те, що учень створює самостійно, – воно з ним назавжди.

Список використаної літератури

1. Винниченко В. Федько-халамидник. Момент: вибр. твори / В. К. Винниченко. Київ : Знання, 2018. 190 с.
2. Герасименко В. Використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови та літератури – один із напрямків активізації пізнавальної діяльності учнів. URL: https://urok.osvita.ua/materials/edu_technology/52068/
3. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. За ред. О.І.Пометун. К.: Видавництво А.С.К., 2004 192 с. URL: https://pedagogika.ucoz.ua/knygy/Suchasnyj_urok.pdf 4